

IN MEMORIAM A. GERGELY ANDRÁS (1952-2023)

„A félelemtől csak egyetlen módon szabadulhatsz meg, ha teszel valamit, ami kimozdít a veszedelmesnek érzett pozíciódból, ha teszel valamit, amit értelmesnek érzel, ha teszel valamit, ami egy világos célhoz vezet.” (József Attila)

A. Gergely András erről így beszélt a 20. Század Hangja Archívum számára készült szakmatörténeti interjújában:¹

„... láttam, ha van egy-két jóra hajlamos lélek, aki másként akarja a dolgokat, az vagy pusztulásra van ítélve, vagy meg kell tanulnia adaptálni a megélhetési módokat. Tényleg olyan ez, mint a muzsikálás. Hogy minden alkalommal azt a hangot, ha már sokadjára játszod is, meg kell munkálni, ki kell gondolni, el kell találni egy hegedűn vagy egy zongorán, és a többiek is játszanak közben, csak más-más szólamot... És az egész zeneműnek mégis csak valami összhangzatban kell szépen megszólalnia...”²

A harmóniateremtésről sosem mondott le AGA. Saját pályaképét sosem igazította az elvárásokhoz, melyekben kollégái többnyire alkalmazkodtak a vizsgálati téma-divatokhoz, módszerekhez, a nemzetközi szakirodalomban megállapított társadalomstruktúrák, működési elvek kritikátlan el- és befogadásához. Nem! Ennek sikerült ellenállnia, amiről így vallott: „Én egy másik világgal akarok foglalkozni, és annak nincs semmi köze a hétköznapi értelemben vett szolgáló politikához, a politikatudomány nyögve-nyelve interpretált, hazahozott, fordított, kötelezővé tett szakirodalmához, hanem ahhoz van köze, ami engem érdekel... például a kisebbség a kommunikatív belvilágokban, a csoport-szintű működésmódban, az identitás formában zajló kutyulék... A globális szintű összefüggések mikroszintűvé, és személyessé tétele, ami nemcsak egy kihívó játszadozás, hanem kísérlet arra, hogy valamiről megértést produkáljunk...”³

Így volt ez a kőszegi, a tapolcai, a nagyvizsnyói, a balassagyarmati, és sorolhatnám a teljesség igénye nélkül a további kutatásokban is, majd a különféle antropológiai tárgyak oktatása során, vagy

1 20.század Hangja Archívum Szakmatörténeti életútinterjú A. Gergely Andrásal 2019. Interjúer: Tibori Tímea

2 im. uott

3 im. uott

a szociográfiai, falukutató táborokban, a tudományos diákköri munkákban, a Népművelési Intézetben, a Hankiss szemináriumokon, az érték kutatások három hullámában, a TV-ben, a BBS-ben, az MTA PTI Etnoregionális Kutatóközpontjában,

de a közös muzsikálásokban is. Témái közül kiemelkednek a kistérségekben végzett, bizonyos értelemben longitudinális kutatások, melyek a közösségek társadalmi, gazdasági, és kulturális rétegződöttségét vizsgálták, mai kifejezéssel megalapozták a különféle hálózatkutatásokat. És micsoda levéltári kutatómunka, dokumentumelemzés, résztvevő megfigyelés, esettanulmány készítés, fotózás előzte meg a kutatási jelentést vagy könyvfejezetet, illetve önálló kötet elkészítését! Mégsem az íráskészség, hanem azok differenciáltsága, a probléma érzékenysége teszi fontossá, példaértékűvé. Ha AGA elmúlt 50 évnyi publikációiból bármit választunk is, belefeledkezünk az olvasásba, engedve a csábításnak, hogy magunk tegyünk kísérletet a múlt és jelen összehasonlítására, a folyamatok és a szimbólumok megfejtésére, a következtetésekre. AGA írásai – zenei szakkifejezéssel – sosem tonikai zárlatúak, hanem ún. félzárlatok, azaz „lebegtetni, levegőben hagyja” a befejezést, a konklúziókat a befogadóra bízta.

Megértés és közös gondolkodás, együttműködés – ezek a legfontosabb írói, kutatói, szerkesztői attitűdjei, melyek elhomályosítják a káros környezeti hatásokat, viszont segítségükkel a mondandó lényegéig lehet hatolni, vagy legalább kísérletet tenni rá. Önbevallása szerint szenvedélyes gondolatközlő, mivel a megismerés, felismerés élményét szeretné mielőbb és sokoldalúan megjeleníteni, nyilvánosságra hozni. Írt, kiegészített és korrigált, mindezt a pontosabb valóságismeret érdekében.

Kalandozásnak, ugyanakkor szisztematikus lényegfeltárásnak tekinti a mások szellemi munkáival való foglalatosságot, ezért szerteágazó szerkesztői

tevékenységének mozgatói a kreatív gondolkodásra ösztönzéken túl a speciális látásmód és/vagy összefüggérendszer kibányászása. Társadalomkutatóként, kulturális antropológusként AGA érzékenyen reagált a szerzők, szerkesztők habitusának különbözőségére, így a közös munkában – akár a kamarazeneben – egymásba folynak a gondolat/dallamívek, törekvések plasztikus kifejtései. Valóságolvasata pontos, kritikus, ugyanakkor megoldáskereső, probléma-centrikus. Szakműveltsége és érzékenysége, tapasztalata alapján bíráló észrevételei inspirálóan hatnak, segítik a kutató társakat, a szerzőket, a hallgatókat. AGA-nak nem a formális teljesítmény elérés volt a célja, hanem a felvetett kérdések mélyebb összefüggéseinek feltárása, a megértő magyarázat variációk sokoldalú megközelítése, érzékletes megfogalmazása.

Amit a **Kultúra és Közösség Szerkesztősége** csak jelen időben mondhat el A. Gergely Andrásról: különös képessége van az együttműködésre, a közösség teremtésre, miközben ügyel mások szuverenitására éppúgy, mint ahogyan szelíden védi a saját integritását, identitását. A tudás átadása, a személyes segítségnyújtás belső motivációiból fakad, sosem formális, udvariaskodó, de visszahúzódik, ha a legcsekélyebb ellenállást, értetlenkedést tapasztalja. Nyílt, ha erre lehetősége adódik, de érzékenyen figyel, milyen mértékben „viseli” a másik az őszinteségét. Biztosan egyensúlyoz a kapcsolataiban, de a méltatlan helyzeteket kerüli, eltereli a nemtelen konfliktusokat.

„Meggyőződésem, hogy a bizalom-alapú emberi kapcsolatok szeretet-alapja minden egyéb energetikai összhangnál tartósabban és hatékonyabban képes szervezni az emberek közötti kapcsolatokat. Lehetséges, hogy ez alig több mint valamifajta magánmitológia, az adomány lehetőségének és feltételeinek környezettől, időtől és tértől függetlenített alakzata, s kissé öntetszelgő formája is annak a reménynek, hogy beteljesíthető, komplexebbé tehető az interkulturális, vagy még inkább transzkulturális kölcsönhatás. De ha emberi, energetikai hátterét, „mögötteseit” keressük, kevésbé valószínű, hogy egyetlen momentumban képesek volnánk megnevezni a szeretés-energiák keletkezésének okát és módját. Bizonytalán személyiség-függő is, de vajon hogyan „áll össze” az a személyiség, amely képes és hajlamos szeretet-sugárzásait folytonosan fenntartani, közreadni, szétosztogatni, újra termelni, s közben mégis egységben marad, konzisztenciában él tovább önmagával ...?”

Szemléletét, megértő attitűdjét, gondos probléma- és kézirat kezelését, támogató gesztusait szerkesztőségünk tisztelettel őrzi és követi.

KÖSZÖNJÜK!